

Samenvatting

Eind 2004 berichtten verschillende landelijke dagbladen dat het internationale baccalaureaat (IB) op termijn ook toegankelijk zou worden voor leerlingen in het regulier voortgezet onderwijs. Het IB is een internationaal ontwikkeld tweejarig onderwijsprogramma en eindexamen op vwo-niveau. In Nederland is deelname aan het IB vooralsnog alleen mogelijk voor leerlingen op de internationale scholen. Deze zijn toegankelijk voor kinderen van internationaal mobiele ouders, bijvoorbeeld werknemers van internationale bedrijven en instellingen die zich tijdelijk in Nederland vestigen. De dagbladen zijn echter nogal op de zaken vooruitgelopen. Inderdaad heeft de Tweede Kamer in november 2004 een motie aanvaard die beoogt het IB bereikbaar te maken voor reguliere leerlingen. De minister heeft echter direct gezegd verschillende bezwaren te zien tegen openstelling. Zij gaf dan ook aan dat de regering de motie niet zou uitvoeren.

De positie van de minister is goed te begrijpen: veel vragen en mogelijke bezwaren zouden beschreven en gewogen moeten worden voordat een gefundeerd besluit mogelijk is. Wat is het IB precies? Hoe ziet dit curriculum en examen eruit? Hoe is het IB ontstaan, wie is de 'eigenaar' van het programma? Wat weten we over het kwaliteitsniveau ervan? Wat is de formele positie van het IB in Europa en Nederland? Hoe gaan andere landen om met het IB? Als het om openstelling gaat: is het een onoverkomelijk bezwaar dat het IB-programma Engelstalig is en erg duur? Sluit het IB-diploma wel goed aan op het Nederlands hoger onderwijs? De minister heeft de Onderwijsraad hierover om advies gevraagd. Het advies beschrijft en onderzoekt zowel de praktische als de meer principiële bezwaren die er zouden kunnen zijn tegen opstelling van het IB. Ook zoekt het advies naar de mogelijke toegevoegde waarde van openstelling van het IB voor een bredere doelgroep. De raad heeft verder de vragen over het IB onderzocht in relatie tot andere (bestaande en denkbare) internationale leerwegen in Nederland.

Twee adviezen

De analyses laten zien dat denkbare praktische bezwaren die te maken hebben met de Engelse voertaal en de aansluiting op het hoger onderwijs geen doorslaggevend beletsel hoeven te vormen voor openstelling van het IB. De kosten van deelname aan het IB zijn erg hoog, maar ook dit hoeft op zichzelf geen belemmering te zijn voor een verbreding van de doelgroep, mits aan bepaalde voorwaarden is voldaan. De eigenaar van het IB (de International Baccalaureate Organisation, IBO) heeft de formele regie over de inhoud en de kwaliteit van het IB-programma. Echter, de Minister heeft altijd het laatste woord in de beslissing of een bekostigde (of erkende) school het IB-programma zou mogen aanbieden. De Minister kan de toestemming aan een school namelijk onthouden of intrekken.

Maar daarmee blijft nog altijd de vraag staan naar de *principiële* kant van de zaak: *wil* Nederland een dergelijk internationaal ontwikkeld curriculum een plaats geven binnen ons eigen reguliere onderwijsstelsel en op welke manier? Betekent het feit dat er vraag bestaat naar het IB onder ouders en leerlingen niet dat het Nederlands onderwijs niet internationaal genoeg is?

De raad adviseert de minister om twee dingen te doen:

- (1) Stimuleer het onderwijsveld en leerplaninstanties om een pakket aan eigen geïnternationaliseerde leerwegen te ontwikkelen.
- (2) Stel het IB, in afwachting van deze eigen internationale varianten, voorlopig beperkt open.

(1) Ontwikkel een pakket aan eigen geïnternationaliseerde leerwegen

Het debat over het IB laat zien dat het hoog tijd is om grondig na te denken over internationale leerwegen in ons onderwijs. Internationalisering verkeert nog altijd in een beginfase, het onderwijs kent geen structurele internationale dimensie. De raad is sterk voorstander van meer internationalisering in het onderwijs en geeft ook in dit advies aan, dat de beleidsprioriteit zou moeten liggen bij de ontwikkeling van *eigen* internationale varianten.

Om de gedachten te bepalen over wat mogelijk is schetst de raad vier mogelijke leerwegen, uiteenlopend van zeer internationaal (het huidige internationale onderwijsveld) tot reguliere opleidingen met een internationale dimensie. Wellicht kan op langere termijn gedacht worden aan internationale varianten van vakken, een internationaal profiel in de tweede fase van het havo/vwo, een internationale leerweg in het vmbo (voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs), en internationale varianten van Nederlandse diploma's. De raad beveelt de minister aan het initiatief te nemen tot het opzetten van een ontwikkelingsprogramma, waarmee zij de totstandkoming van geïnternationaliseerde leerwegen door het hele onderwijs heen kan stimuleren. Zij kan beginnen met het in kaart laten brengen welke varianten bestaan en welke nog tot stand zouden moeten komen. De resultaten hiervan kan zij bespreken met het veld om na te gaan op welke wijze onderwijsinstellingen en leerplaninstanties hieraan zelf verder kunnen werken. In de ideale situatie kan een leerling of student in de toekomst kiezen voor de geïnternationaliseerde leerweg die bij hem of haar past.

(2) Stel het IB voorlopig beperkt open

Totdat het Nederlands systeem eigen internationale leerwegen ontwikkeld heeft zal er vraag blijven naar het IB. De raad ziet daarom in de actuele situatie een duidelijk toegevoegde waarde van een verbreding van de doelgroep van het IB. Voor een kleine groep leerlingen is het IB een interessante optie. Het gaat om een kosmopolitisch ingestelde doelgroep die er bewust voor kiest om de mogelijkheid van een internationale toekomst en carrière open te houden. Wanneer er scholen en (ouders van) leerlingen zijn die sterk gemotiveerd zijn om het IB respectievelijk aan te bieden of te volgen, zou dat mogelijk moeten zijn. Het bieden van deze ruimte past in het overheidsbeleid gericht op meer diversiteit, meer autonomie voor scholen en meer keuzevrijheid voor ouders en onderwijsdeelnemers. Het IB is een hoogwaardig programma en examen dat zich duidelijk van de huidige bovenbouw van het havo/vwo (inclusief het tweetalig onderwijs) onderscheidt doordat het een volledig internationale oriëntatie kent. In afwachting van de ontwikkeling van eigen internationale leerwegen is openstelling van het IB ook een manier om in het onderwijs meer aandacht te besteden aan getalenteerde leerlingen. De raad ziet openstelling van het IB vooral als een tijdelijke optie, in afwachting van verbeteringen in het eigen onderwijssysteem die leiden tot voldoende internationale opties.

Vijf condities voor openstelling

Een reguliere school kan het IB pas aanbieden als aan vijf condities voldaan is:

1) De school verwerft schriftelijke toestemming van de Minister

De minister kan de toegang tot het IB op verschillende manieren regelen. Een wetswijziging zou pas nodig zijn als het IB structureel en op grote schaal wordt ingevoerd. Dat is niet wat de raad voor ogen heeft. De Onderwijsraad noemt twee mogelijke manieren om openstelling te regelen. Ten eerste zou de minister een nieuwe beleidsregel kunnen uitvaardigen die toeziet op ontheffing van de eisen in de WVO (Wet op het voortgezet onderwijs). Hierin zou de minister desgewenst kunnen bepalen dat het IB alleen in het Engels aangeboden mag worden of ook in het Frans en/of Spaans. Een andere mogelijkheid is het zodanig verruimen van de bestaande beleidsregel voor het internationaal georiënteerd voortgezet onderwijs (igvo) dat ook de verruimde doelgroep leerlingen hierin past. Wanneer de gekozen regeling in werking treedt kan een school een schriftelijk verzoek indienen om het IB te mogen aanbieden. De Minister beslist per school of hij dit toestaat. Ook blijft de Minister steeds eindverantwoordelijke in de beslissing of een school het IB mag blijven aanbieden. Dit besluit kan onder meer berusten op het oordeel van de Inspectie. Is de kwaliteit onvoldoende, dan kan de Minister de reguliere bekostiging voor de IB-leerlingen stopzetten.

2) De school verwerft een licentie van de IBO

Een school die het IB wil aanbieden moet een licentie van het IBO verwerven. De school zal hiertoe minimaal voldoende Engelstalige docenten moeten aantrekken en hen moeten scholen in de pedagogisch-didactische uitgangspunten van het IB. Naar verwachting zullen vooral (sommige) internationale scholen en scholen met tweetalig onderwijs een licentie willen verwerven.

3) De school hanteert heldere sectiecriteria

De school moet leerlingen die willen deelnemen aan het IB selecteren op motivatie, het taalniveau Engels én het taalniveau Nederlands. Als toelatingseis tot het IB kunnen verder gelden een havo-diploma en een overgangsbewijs van vwo-4 naar vwo-5. Deze selectie kan door de scholen zelf ter hand genomen worden. Daarbij kunnen ze ook kijken naar de positie van de ouders. Het kan voorkomen dat zij deel uitmaken van een internationale setting, zoals een internationaal georiënteerde onderneming, en toch niet in aanmerking komen voor een plaats op een internationale school. Vertegenwoordigers van internationale scholen en scholen voor tweetalig onderwijs met wie de raad gesproken heeft, menen dat het doorgaans goed aan te geven is voor welke leerlingen het IB een goede optie zou zijn.

4) De school handhaaft een reguliere havo-vwo-afdeling

Een reguliere school die het IB wil aanbieden moet zijn reguliere havo-vwo-afdeling handhaven, zodat een leerling tussentijds kan terugstromen als dit nodig is. Daarnaast zou de school moeten zorgen voor een productieve verbinding tussen de twee soorten leerlingen en onderwijsvormen. Dit kan door ontmoetingsmomenten tussen de leerlingen te organiseren (excursies, pauzes, enzovoort). Zo komen alle leerlingen in een internationale setting en kunnen IB-leerlingen hun Nederlandse taalvaardigheid bijhouden. Scholen kunnen verder positieve aspecten van de IB-methode in het regulier onderwijs inbrengen en andersom, bijvoorbeeld door docenten op beide afdelingen te laten werken.

5) De school neemt deel aan een IB-fonds waaruit beurzen verstrekt worden

De raad kiest ervoor openstelling van het IB niet te bekostigen uit extra overheidsmiddelen. De raad stelt voor de huidige extra vergoeding voor internationale scholen

(ongeveer 1.049 euro per leerling per jaar) te vervangen door een overheidsbijdrage aan schoolfondsen, waaruit IB-beurzen verstrekt kunnen worden aan leerlingen met niet-draagkrachtige ouders. Zowel de huidige internationale leerlingen als de nieuwe categorie kunnen meedingen naar een (gedeeltelijke of volledige) beurs. Om de bureaucratie tot een minimum te beperken kunnen groepen scholen samen een IB-fonds in het leven roepen en beheren. De scholen zouden tevens bedrijven en werkgevers kunnen aanmoedigen om een bijdrage te leveren aan hun fonds. Het hebben van een dergelijke fonds zou als conditie moeten gelden voor een school die het IB wil aanbieden.